

الگوی حضور اجتماعی زنان از منظر بیانات آیت الله العظمی امام خامنه ای

رضوان لطیفی^۱

^۱ . سطح دو، مدرسه علمیه الزهرا سلام الله علیها اراک، سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ rezvanlty21@gmail.com

چکیده

زنان بعنوان یک عنصر جامعه از ابتدای تاریخ بشر، به طور مستقیم و غیر مستقیم بر جوامع مؤثر بوده اند. در جامعه امروز جریانات فکری غربی به رغم ادعاهای خود نتوانسته اند الگوی غربی در خصوص حضور اجتماعی زنان ارایه کنند، تا بتواند تمامی ابعاد شخصیت زنان را دربرگیرد. اجحاف های زیادی در حق زنان توسط غرب صورت گرفته است. به رغم وجود نظرات در قبال زنان، در این مقاله تلاش شده از منظر آیت الله خامنه ای رهبر معظم انقلاب، الگویی برای حضور اجتماعی بانوان مسلمان ایرانی ارایه گردد. در این مقاله پژوهشی به گردآوری مطالب به روش کتابخانه ای پرداخته شده است. در ابتدا با نگاهی به الگوی غربی، به نقد این الگو از نظر جنسیتی، دید مادی و مرجعیت نادرست به نظر غربی پرداخته شده است. در نهایت با تبیین منطق اسلام در خصوص جایگاه زن به ارایه الگوی اسلامی حول بیانات رهبری پرداخته شده است. از منظر رهبری حضور اجتماعی زنان در حوزه های علمی، تعلیم و تربیت، اشتغال، پزشکی و میادین ورزشی بسیار با اهمیت می باشد. از نظر آیت الله خامنه ای وضعیت کنونی زنان ایرانی در حضور اجتماعی، دارای حد متوسط از پیشرفت می باشد و معتقدند حضور اجتماعی زنان در اول راه پیشرفت قرار دارد.

واژگان کلیدی: الگو، حضور اجتماعی زنان، آیت الله خامنه ای (مدظله العالی)

مقدمه

زن به عنوان عنصری از اجتماع، در جامعه انسانی از پیدایش بشر تا به امروز، نقش بسزایی داشته است. در کشور ایران پس از انقلاب اسلامی، نقش زنان دست خوش تغییرات شگرفی شد. زنان که تا قبل از انقلاب اسلامی ابزار تبلیغ و مصرف گرایی در عرصه‌ی اجتماع بودند و فرهنگ برهنگی به جای دانش و معرفت سبب عقب نگه داشتن زنان ایرانی در میادین گوناگون اجتماعی شده بود؛ در روند انقلاب شأن والای شخصیت زن در ترازوی انسانی مطرح گردید و با اسلامی شدن نظام حکومتی، عرصه برای حضور زنان مسلمان ایرانی در تمامی زمینه های اجتماعی فراهم گردید.

با وجود تبلیغات وسیع علیه نگاه اسلام بر زنان، آگاهی از نظر اسلام در مورد نقش اجتماعی بانوان در این مقطع زمانی بسیار ضروری است. نشان دادن نگاه واقعی اسلام در مورد نقش و تأثیر اجتماعی زنان، تغییر نگاه جهانی در مورد نقش زنان مسلمان در سطح بین المللی را موجب می گردد.

با توجه به شرایط کنونی، تبیین جایگاه، حضور اجتماعی زنان و دادن الگوی مناسب به زنان ایرانی دارای اهمیت ویژه‌ای است. بی تردید نفوذ رسانه‌ای دشمن و جنگ نرم علیه فرهنگ زنان ایرانی، بر ضرورت آگاهی از نظر اسلام در مورد فعالیتهای اجتماعی زنان می افزاید؛ بنابراین با توجه به جایگاه ولایت فقیه و رهبری انقلاب اسلامی آیت الله خامنه‌ای (مدظله تعالی) آگاهی از بیانات ایشان بسیار حایز اهمیت است. در این مقاله در پی پاسخ به این سوال اساسی هستیم که با توجه به بیانات رهبر انقلاب اسلامی الگوی حضور اجتماعی بانوان ایرانی چگونه است؟

مقالاتی پیرامون نقش اجتماعی زنان در دسترس است که پژوهشگران با نگاهی خاص و محدود موضوع را بررسی کرده‌اند؛ برای نمونه، مقاله علمی پژوهشی نظریه های اجتماعی متفکران مسلمان^۱، از نگاه تاریخی سیر تحولات جریانات فکری سنت گرایی اسلامی، تجدد گرایی اسلامی و تمدن اسلامی را مورد بررسی قرار داده است. در مقاله‌ی گفتمان قرآنی در ابعاد

^۱ . فصلنامه علمی - پژوهشی نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان ، سال هشتم، شماره اول، بهار و تابستان

حضور اجتماعی زن^۱، نویسنده از منظر قرآن به حضور اجتماعی زنان در جامعه اسلامی پرداخته است. و در مقاله ای تحت عنوان مرزهای حضور اجتماعی زنان^۲ از جنبه‌ی فقهی و احکامی به موضوع بحث نگاه شده است.

با تهاجم فرهنگی و جنگ نرم دشمنان و فشار غرب بر ایران بخاطر مخالفت با فرهنگ پذیرفته شده‌ی غربی، جبهه‌ی خصم سعی بر آن داشت که ایران را در مقابل موضوع زنان، متهم به تضییع حقوق کند؛ مقام معظم رهبری در رأس نظام جمهوری اسلامی ایران، در مناسبات مختلف در جمع بانوان به غیر واقعی بودن تبلیغات علیه تضییع حقوق زنان پرداختند و علت این هجمه را ناشی از ناشناخته ماندن نظریات اسلام در مورد زن در صحنه بین المللی دانسته‌اند. در این مقاله با محوریت بیانات رهبری در مجامع مختلف، نحوه‌ی حضور اجتماعی بانوان مسلمان ایرانی توصیف و به بیان نکاتی کلیدی در این زمینه پرداخته تا ضمن روشن شدن موضع اسلام، حضور اجتماعی بانوان مسلمان را در همه عرصه‌ها بیان شود.

^۱. زن در فرهنگ و هنر، دوره ۸، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۵: ۵۳۹-۵۵۶

^۲. مجله‌ی فرهنگ کوثر، تابستان ۱۳۸۱، شماره ۵۴

۱- مفهوم شناسی واژگان موضوع تحقیق

۱-۱- الگو در گستره لغت و اصطلاح

واژه‌ی الگو به معنای مدل، انگاره، شکل و نمونه، قالب، طرح، منوال و نقش در نظر گرفته شده است.^۱ این واژه در معانی متعددی به کار رفته است. در تعریفی ساده از الگو می‌توان گفت؛ الگو یا مدل، نمایش نظری و ساده شده از جهان واقعی می باشد. مدل، طرح و نمونه‌ای است، که از آن الهام گرفته و پیروی می‌شود و یا نسخه‌ای از آن برداشته می‌شود.^۲

۱-۲- حضور اجتماعی زنان در گستره لغت و اصطلاح

حضور مستقیم یا غیر مستقیم زنان در عرصه ای خارج از محیط خانه و خانواده که در نتیجه آن کنش ها و تعاملاتی توسط زنان انجام می گیرد که تأثیرات مستقیم یا غیر مستقیم در عرصه ی اجتماع ایجاد می کند و می تواند مقوم و یا تهدید کننده ی نظام و ساختار جامعه باشد. آن چه در فهم عامه از حضور اجتماعی زن درک می شود حضور او در عرصه اشتغال و تحصیل و حضور شاخص سیاسی است (مثل نمایندگی مجلس و ...). این درک فقط بخشی از درک صحیح از چیستی حضور اجتماعی زن است.^۳

در ابتدا باید تعریفی از حضور اجتماعی ارائه شود. اولین مؤلفه ی حضور اجتماعی، غیبت از خانه و خانواده است. یعنی زنی که حضور اجتماعی دارد از فضای خانه و خانواده غایب است. پس حضور اجتماعی در خارج از محیط خانه تعریف می شود. این بخش از تعریف را شاید می توانستیم در گذشته به کار ببریم اما امروزه با ظهور تکنولوژی، اینترنت، شبکه های اجتماعی، وبلاگ، سایت و ... نمی توان حضور اجتماعی یک زن و حتی یک مرد را در حضور بیرون از خانه خلاصه کرد. مؤلفه ی دیگر که باید در تعریف مد نظر قرار گیرد مستقیم یا غیر مستقیم

^۱ . جمعی از نویسندگان، فرهنگ فلسفه و علوم اجتماعی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی، بی‌تا، ص ۴۱۹.

^۲ . گی، روشه، کنش اجتماعی، هما زنجانی‌زاده، مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۹، ص ۴۴.

^۳ . برگرفته از وبلاگ صالحات salehat.blog.ir

زن اگر خواست برود کار کند، این اشکالی ندارد، اسلام هم مانع نیست. اما این وظیفه‌ی او نیست. این بر او واجب و لازم نیست. چیزی که بر او واجب است، عبارتست از حفظ فضای حیاتی برای مجموع این خانواده، این امر واجب است. ایشان با توصیه به دولت برای کمک به زنان شاغل افزودند: دولت به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که زنان شاغل بتوانند به کار اصلی خود یعنی رسیدگی به خانه و خانواده نیز بپردازند.

۶- حضور اجتماعی زنان در میادین ورزشی

رهبر معظم انقلاب اسلامی اهتمام حقیقی به ورزش زنان را ضروری برشمردند و افزودند: از لحاظ فلسفه اصلی ورزش یعنی سلامت جسمی و نشاط روحی جامعه فرقی میان زن و مرد نیست و باید امکانات ورزشی بانوان را گسترش داد. ایشان افزودند: بگونه‌ای عمل شود که زنان ورزشکار کشور نیز بدور از فرهنگهای غلط رایج شده در دنیا، با رعایت حدود شرعی و وقار و متانت، در رشته‌هایی که می‌توانند، حضور یابند.^۱

زنهای ورزشکار ثابت کردند که حجاب اسلامی مانع درخشش نیست کمااینکه ما در میدان سیاست هم این را ثابت کردیم، در میدان علم هم این را ثابت کردیم، در میدانهای مدیریتی هم این را ثابت کردیم؛ در میدان ورزشی هم شما ثابت کردید که حجاب مانع درخشش زنان نیست، بر خلاف تبلیغات دشمنان و فریفتگان به حرفهای دشمنان که راجع به حجاب چیزهایی را میگفتند و میباقتند و منتشر میکردند. این حجاب شما به زنهای کشورهای مسلمان دیگر هم روحیه داد. من شنیدم در این سالها، زنهای ورزشکار بیش از ده کشور مسلمان دیگر با حجاب در میادین بین‌المللی ورزش ظاهر شده‌اند؛ این کارها معمول نبود، این کار را شما کردید؛ بانوان قهرمان و ورزشکار ایرانی این کار را کردند و این راه را باز کردند.^۲

رهبر انقلاب در دیدار با جمعی از ورزشکاران، ضمن قدردانی از زنان ورزشکار که با حجاب در میادین جهانی حاضر می‌شوند؛ تصریح می‌کنند این حضور زن بسیار با عظمت است و پیام‌های بسیاری برای زنان کشورهای دیگر دارد.

^۱ . دیدار جمعی از قهرمانان و مسئولان ورزش کشور با رهبر انقلاب ۱۳۸/۱۰/۳۰
^۲ . بیانات در دیدار قهرمانان المپیک و پارالمپیک ایران در بازی‌های ۲۰۲۰ توکیو ۱۴۰۰/۰۶/۲۷

مسئله‌ی بانوان و دختران ورزشکار ما که با حجاب در میدان می‌روند، خیلی چیز مهمی است. من نمی‌دانم کسانی که درصدد ارزیابی حوادث کشورند، یک ارزیابی درستی از این قضیه دارند یا نه. این، فوق‌العاده است. در کشوری از کشورهای اروپا، یک زنی را به جرم باحجاب بودن، جرأت می‌کنند چاقو می‌زنند و او را می‌کشند؛ آن هم در دادگاه و جلوی چشم قاضی! اینجوری است. خجالت نمی‌کشند؛ در دانشگاه، در ورزشگاه، در پارک، در خیابان، به حکم قانون - قانونی که جعل کرده‌اند - متعرض زن محجبه می‌شوند. آن وقت در این فضا، توی این کشورها، یک زن محجبه در موضع قهرمان بر روی سکوی قهرمانی می‌ایستد و همه را وادار میکند به این که او را تکریم و تجلیل کنند. این چیز کمی است؟ این چیز کوچکی است؟ این کار خیلی با عظمت است. واقعاً همه باید قلباً از زنان ورزشکار ما که در میدانها با حجاب، با عفاف، با متانت و با وقار حاضر می‌شوند، تشکر کنند.^۱

^۱ . بیانات رهبری در دیدار مدال‌آوران المپیک و پارالمپیک ۱۳۹۱/۱۲/۲۱

نتیجه گیری:

با بررسی بیانات آیت الله خامنه ای در میادین گوناگون، و تحلیل منویات ایشان به الگوی ایرانی اسلامی برای حضور اجتماعی زنان در جامعه دست یافتیم.

با بررسی نگاه غرب گرایانه به زن به نتایج زیر دست یافتیم:

الف- الگوی غربی برای حضور زنان در اجتماع به دلیل تبلیغات نادرست رسانه های غربی سرایی بیش نیست و مرجعیت نگاه غرب به زن اشتباه بزرگی است.

ب- غرب از دیدگاه جنسی مادی و لذت گرایی پیروی می کند و در نهایت برای پیشبرد اهداف اجتماعی حضور زنان در اجتماع جنبه ی ابزاری و نفع اقتصادی دارد و در نهایت منجر به تحقیر شخصیت زن و انحطاط اخلاقی و سقوط انسانیت می گردد.

با تحلیل دیدگاه اسلامی در خصوص الگوی اسلامی برای حضور اجتماعی زنان موارد زیر بدست آمد:

أ- در الگوی اسلامی حضور اجتماعی زنان، به زن با دیده انسانی نگریسته شده است.

ب- از نظر اسلام زنان در جایگاه برابر با مردان در اجتماع قرار دارند.

ج- از نظر اسلامی هیچ تفاوتی بین زن و مرد در رسیدن به تکامل و حضور در اجتماع وجود ندارد.

د- زنان هم مانند مردان حق حضور در میادین علمی دارند. زنان در حوزه های آموزش و پرورش، پزشکی نقش بسزایی دارند.

ه- الویت اول حضور اجتماعی زنان، حضور در خانواده است؛ ولی در صورت تمایل زنان و رعایت ضوابط شرعی، با توجه به توانمندی ها، زنان هم مانند مردان می توانند در عرصه اجتماعی شاغل باشند.

و- حضور زنان مسلمان با حجاب در میادین ورزش جهانی، در گسترش و تبلیغ الگوی اسلامی حضور اجتماعی زنان مسلمان تأثیر بسزایی دارد.

منابع

- ۱- قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، قم: بضعه الرسول، چاپ ششم، ۱۳۸۵.
- ۲- نهج البلاغه، ترجمه‌ی محمد دشتی، تهران: پیام عدالت، چاپ دهم، ۱۳۸۸.
- ۳- نهج الفصاحه، پاینده، ابوالقاسم، قم، انصاریان ۱۳۸۳.
- ۴- دفتر نشر آثار مقام معظم رهبری، زن از دیدگاه مقام معظم رهبری آیت الله خامنه‌ای به انضمام بیانات در جمع بانوان، بیطرفان، ۴، ۱۳۸۵.
- ۵- بانکی پورفر، امیرحسین، نقش و رسالت ۵ عرصه‌های حضور اجتماعی زنان، تهران، انقلاب اسلامی.
- ۶- پناهیان، علیرضا، واحد پژوهشی بیان، قدرت و شکوه زن، تهران، ۱۳۹۷.
- ۷- احمدی، نزهت، پیش درآمدی بر حضور اجتماعی زنان، پرتال علوم انسانی، ۱۳۸۵، ۴۸.
- ۸- فصلنامه علمی - پژوهشی نظریه‌های اجتماعی متفکران مسلمان، سال هشتم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۷، ص ۱۳۳-۱۵۴.
- ۹- محمد، آهی، گفتمان قرآنی در ابعاد حضور اجتماعی زن، زن در فرهنگ و هنر، دوره ۸، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۵.
- ۱۰- خسروی سجادی، سید جواد، مرزهای حضور اجتماعی زنان، مجله‌ی فرهنگ کوثر، تابستان ۱۳۸۱، شماره ۵۴.
- ۱۱- www.khamenei.ir
- ۱۲- www.ensani.ir
- ۱۳- www.sid.ir
- ۱۴- www.hawzah.net
- ۱۵- www.salehat.blog.ir

پایان